



Eiropas
Komisija



AKVAKULTŪRAS VIETA EIROPAS ZAĻAJĀ KURSĀ

JAUNS STRATĒGISKS REDZĒJUMS PAR AKVAKULTŪRAS PRODUKTU ILGTSPĒJĪGU RAŽOŠANU UN PATĒRIŅU EIROPAS SAVIENĪBĀ

KĀPĒC AKVAKULTŪRA IR SVARĪGA?

Vai zinājāt, ka akvakultūra sagādā vairāk nekā pusi pasaules zivju un citu ūdens izcelsmes produktu, ko lietojam pārtikā? Zivju, molusku un vēžveidīgo audzēšana (akvakultūra) pēdējās desmitgadēs bijusi pasaulē visstraujāk augošā pārtikas ražošanas nozare, un paredzams, ka šī izaugsme turpināsies.

Kādas ir akvakultūras priekšrocības?

Ja akvakultūra ir ilgtspējīga, tā var palīdzēt atrisināt dažas no akūtākajām problēmām, ar kurām patlaban saskaramies.

- Tā nodrošina uzturvielām bagātu un daudzveidīgu pārtiku pasaules iedzīvotājiem, kuru skaits palielinās.
- Tā mazina vajadzību nozvejot vairāk savvaļas zivju, lai apmierinātu augošo pieprasījumu pēc zivīm, un tādā veidā palīdz saglabāt to krājumus.
- Tā sagādā svaigu vietējo pārtiku.
- Tā nodrošina pārtiku un barību, kas klimatu un vidi ietekmē mazāk nekā citi dzīvnieku audzēšanas veidi.
- Tā rada darbvietas, kas tik ļoti vajadzīgas piekrastes un lauku kopienās, arī pašos tālākajos nostūros.
- Daži akvakultūras veidi palīdz saglabāt ekosistēmas un biodaudzveidību.



Zivis, moluski, vēžveidīgie un aļģes ir ne vien labs olbaltumvielu avots, bet arī nodrošina dažādus citus barības elementus un mikroelementus, piemēram, B un D vitamīnu, selēnu, jodu, cinku, dzelzi un kāliju. Turklāt tajos atrodamās garo ķēžu omega-3 taukskābes ļoti labvēlīgi ietekmē cilvēka veselību un var palīdzēt slimību profilaksē.



© Győző Fent

AKVAKULTŪRA EIROPAS SAVIENĪBĀ

Neraugoties uz tās priekšrocībām, akvakultūras produktu ražošana un patēriņš Eiropas Savienībā (ES) nav audzis tik strauji kā citās pasaules daļās. No kopējā zivju un jūras produktu daudzuma, ko patērē ES iedzīvotāji, 2018. gadā tikai 25 % nāca no akvakultūras. Turklāt ES akvakultūras produkcija veidoja vien 10 % ES patērēto jūras produktu un mazāk nekā 2 % pasaules produkcijas.

Teju 70 % akvakultūras produkcijas ES tiek saražota četrās dalībvalstīs – Spānijā, Francijā, Itālijā un Grieķijā. Sadalījumā pa sugu kategorijām raugoties, vairāk nekā puse akvakultūras produkcijas apjoma ir moluski un vēžveidīgie, bet jūras un saldūdens zivis veido aptuveni 20 % kopapjoma. ES galvenokārt tiek audzētas ēdamgliemenes, austeres, mīdijas un tādu sugu zivis kā forele, zeltainā jūraskarūsa, jūrasasaris un karpa.

Tas nozīmē, ka tālākas izaugsmes un dažādošanas iespējas gan ražotājvalstu, gan audzēto sugu ziņā joprojām ir lielas. Turklāt akvakultūra var piegādāt ES patērētājiem vēl daudzveidīgāku veselīgu un ilgtspējīgu pārtikas produktu klāstu, arī tādus, ko citos pasaules reģionos patērē plašāk, piemēram, aļģes vai tādus bezmugurkaulniekus kā jūras eži.

Aplēses liecina, ka ES akvakultūras sektorā darbojas 15 000 uzņēmumu, no kuriem lielākā



© Ministry of Regional Development/Antonin Kapraň, 2018

daļa ir mikrouzņēmumi, kas nodarbina mazāk nekā 10 cilvēku. Kopējais nodarbināto skaits akvakultūrā sasniedz teju 70 000 (2018. gada dati). Šie mikrouzņēmumi parasti pieder ģimenei un izmanto salīdzinoši ekstensīvas ražošanas metodes un sistēmas.

ES ir lielā mērā atkarīga no importētas ūdens izcelsmes pārtikas. ES importē vairāk nekā 70 % no tās patērētajām zivīm un jūras produktiem. Tāpēc ir svarīgi gādāt par to, lai akvakultūras produktu ražošanas tālākā izaugsme un dažādošana ES noritētu veidā, kas saglabā vidi un nodrošina vairāk darbvietu un ekonomikas attīstības iespēju piekrastes un lauku apvidos.

KĀ SEKMĒJAS AKVAKULTŪRAS ATTĪSTĪBA ES?

© JUAN CARLOS MUNOZ via Adobe Stock



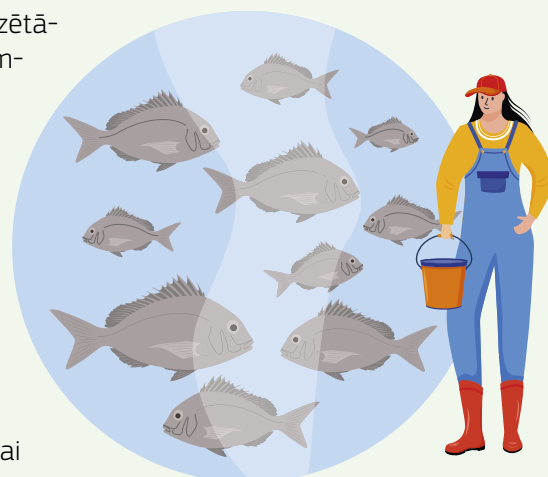
Jau 2013. gadā **ES un tās dalībvalstis izvirzīja mērķi akvakultūru Eiropas Savienībā attīstīt veidā, kas nodrošina tās ekonomisko, sociālo un vidisko ilgtspēju**. Akvakultūra ir kompleksa darbība, kas ietver daudzus elementus – zemes platību un ūdens izmantošanu, rūpes par saimniecībā audzēto dzīvnieku veselību un labturību un audzēšanas procesā izmantoto produktu un līdzekļu (piemēram, barības vai veterināro zāļu) nekaitīgumu videi un cilvēka veselībai. Šos jautājumus reglamentē daudzi ES tiesību akti, kas akvakultūras produktu ražotājiem jāievēro. Turklāt īpaši tiesību akti par bioloģisko ražošanu ar sertifikācijas un marķēšanas palīdzību veicina akvakultūru, kas atbilst ietekmes uz vidi un dzīvnieku labturības ziņā stingrākām ražošanas prasībām, kā arī darbojas ar ierobežotiem un reglamentētiem ielaides resursiem.

© Hellenic Aquaculture Producers Organization (HAPO)



KĀDI NOTEIKUMI ES AKVAKULTŪRAS PRODUKTU RAŽOTĀJIEM JĀIEVĒRO, PIRMS TO PRODUKCIJA NONĀK PIE PATĒRĒTĀJIEM?

- ✓ Pirms akvakultūras saimniecība var uzsākt darbību, akvakultūras audzētājiem jāsaņem kompetento valsts iestāžu atļauja. Novērtēdamas saimniecību, iestādes pārbauda, vai izraudzītā vieta ir piemērota, un rūpīgi izvērtē saimniecības potenciālo ietekmi uz vidi. Arī pēc atļaujas saņemšanas saimniecībām jāturpina uzraudzīt to radīto ietekmi uz vidi.
- ✓ Lai aizsargātu patērētāju veselību, akvakultūras audzētājiem jāievēro stingri noteikumi par pārtikas higiēnu un dzīvnieku veselību. Drīkst izmantot tikai atļautu un kontrolētu barību.
- ✓ Lai aizsargātu vidi, audzētāji drīkst izmantot tikai atļautu barību, tīrīšanas līdzekļus un zāles.
- ✓ Atļauja akvakultūras audzētājiem jāsaņem arī pirms jūras ūdens vai saldūdens izmantošanas saimniecībā. Ūdens, kas nonāk atpakaļ vidē, nedrīkst pasliktināt ūdensobjekta stāvokli.
- ✓ Turklāt akvakultūras audzētājiem jāpilda pienākumi, kas saistīti ar dzīvnieku veselību. To objektiem jābūt reģistrētiem vai apstiprinātiem sanitārajās iestādēs, kas nodarbojas ar dzīvnieku veselību, un gan audzētājiem, gan šīm iestādēm ir pienākums veikt uzraudzību, lai atklātu iespējamās slimības. Audzētājiem ir pienākums kārtot arī dažādu uzskaiti, piemēram, jāreģistrē saimniecībā ievesto un no tās izvesto dzīvnieku skaits, kā arī bojāgājušo dzīvnieku skaits. Tiem jāreģistrē arī pasākumi, kas veikti, lai novērstu un pārvaldītu dažādu slimību riskus.
- ✓ Turklāt audzētājiem jānodrošina humāna attieksme pret dzīvniekiem visā ražošanas ciklā, arī nonāvēšanas un pārvadāšanas laikā.
- ✓ Veterināro zāļu izmantošanai ir vajadzīga veterinārārsta izrakstīta recepte, un izmantot drīkst tikai atļautas veterinārās zāles, ievērojot noteiktos izdalīšanās periodus un atlieku līmeņus. Audzētājiem jāreģistrē visas veterinārās zāles, kuras tie izmantojuši, un jāsaņem kopijas.



Galvenā atbildība par šo noteikumu izpildes panākšanu un akvakultūras darbību pārvaldību gulstas uz dažādu ES dalībvalstu publisko iestāžu pleciem. Notiek arī dalībvalstu ekspertu un Eiropas Komisijas sadarbība, kurā tiek ņemts vērā akvakultūras sektora un citu ieinteresēto personu, piemēram, NVO, viedoklis. Kopīgi tie gādā, lai akvakultūra var attīstīties veidā, kas dod labumu ražotājiem, kopienām un patērētājiem un vienlaikus saudzē dabisko vidi, ko kuras tā atkarīga. Šīs sadarbības pamatā ir Eiropas Komisijas stratēģiskās vadlīnijas un nacionālie akvakultūras stratēģiskie plāni.





Eiropas zaļais kurss ir jaunā ES izaugsmes darbākārtība. Tā mērķis ir stimulēt ekonomiku un radīt darbvietas, vienlaikus paātrinot zaļo pārkārtošanos. Šajā kontekstā svarīgāk nekā jebkad agrāk ir gādāt par to, lai akvakultūras izaugsme ES norisinātos veidā, kas palīdz sasniegt tādas svarīgus mērķus kā oglekļa emisiju samazināšana, pāreja uz ilgtspējīgākām pārtikas sistēmām, biodaudzveidības zuduma novēršana, piesārņojuma samazināšana un darbvieta radīšana piekrastes un lauku kopienās.

Tāpēc Eiropas Komisija 2021. gadā ir pieņēmusi jaunas stratēģiskas vadlīnijas par šā sektora attīstību ES. Tās iezīmē izaugsmes ceļu, kas ES akvakultūrā ejams, lai tā būtu vēl konkurētspējīgāka un izturētspējīgāka un līdz 2030. gadam kļūtu par ilgtspējas etalonu pasaules mērogā. Šo vadlīniju

sagatavošanā Komisija bija iesaistījusi ES dalībvalstis, akvakultūras sektoru un citas ieinteresētās grupas un iedzīvotājus.

Stratēģiskās vadlīnijas aptver visus jautājumus, kas ir būtiski akvakultūras ilgtspējīgai attīstībai ES, un sniedz konkrētus ieteikumus Komisijai, dalībvalstīm, akvakultūras produktu ražotājiem un citiem saistītiem dalībniekiem, piemēram, NVO. Minētie ieteikumi ietver norādījumus un labas prakses piemērus par dažādiem akvakultūras darbību aspektiem.

Stratēģisko vadlīniju mērķu sasniegšanā **sava artava jādod visiem**: ES un dalībvalstu iestādēm, akvakultūras produktu ražotājiem, nevalstiskajām organizācijām, investoriem, apstrādātājiem, mazumtirgotājiem un patērētājiem.



© BIM

JAUNAJĀS VADLĪNIJĀS APLŪKOTIE JAUTĀJUMI

- ✓ Kā atvieglot piekļuvi zemes platībām un ūdeņiem, lai ES akvakultūras izaugsme varētu turpināties.
- ✓ Kā mazināt ar atļaujas saņemšanu saistīto administratīvo slogu jaunām akvakultūras saimniecībām.
- ✓ Kā vēl vairāk ierobežot akvakultūras ietekmi un veicināt videi un klimatam vislabvēlīgākos akvakultūras veidus.
- ✓ Kā uzlabot ar dzīvnieku veselību un labturību saistītos pasākumus.
- ✓ Kā nodrošināt, ka akvakultūra pielāgojas klimata pārmaiņām un palīdz mīkstināt klimata pārmaiņu ietekmi.
- ✓ Kā patērētājiem un iedzīvotājiem sniegt plašāku un labāku informāciju par ES akvakultūru.
- ✓ Kā veicināt pētniecību un inovāciju un attīstīt vajadzīgās prasmes.
- ✓ Kā veicināt produkcijas dažādošanu, lai palielinātu akvakultūras produktu piedāvājumu, sevišķi tādu ES jaunu un daudzsoļošu sugu piedāvājumu kā aļģes vai jūras bezmugurkaulnieki (piemēram, moluski, jūras eži vai jūrasgurķi).

Luksemburga: Eiropas Savienības Publikāciju birojs, 2021 © Eiropas Savienība, 2021

Atkalizmantošana ir atļauta ar pienācīgu atsaukšanos uz dokumentu un norādēm uz grozījumiem (*Creative Commons Attribution 4.0 International licence*). Tādu elementu izmantošanai vai reproducēšanai, kuri nepieder Eiropas Savienībai, var būt jāsaņem atļauja tieši no attiecīgajiem tiesību turētājiem.